

Pirmosios nebylaus kino režisierės

Peržiūros

Silou Screens

Pirmosios:
nebylaus kino
režisierės

7-ojo
dešimtmečio
Brazilijos
kinas

Pioneers:
Women
Directors of
Silent Cinema

Brazilian
Cinema of
the 1960s

PROGRAMA

06.25

21:30

„Women Film Pioneers Project“ trumpųjų filmų programa / 1906-1918 / gyvai įgarsina Jūra Elena Šedytė ir Kristupas Gikas

07.02

21:30

Ritmų ir judėjimų. Eksperimentinės kinas / rež. Lucie Derain, Stella Simon, Germaine Dulac / 1926-1928 / gyvai įgarsina Gailė Graciūtė

07.09

21:30

Raudona meilė / rež. Dorothy Davenport / 1925 / gyvai įgarsina Viktoras Orestas Vagusevičius

07.16

21:30

Stiklinė akis / rež. Lilja Brik / 1928 / gyvai įgarsina Vladas Dieninis ir Gintautas Rožė

07.23

21:30

Riazanės moterys / rež. Olga Preobraženskaja / 1927 / gyvai įgarsina Dovilė Stalioriaitytė
DODOMUNDO

07.30

21:30

Prabylančios pasakos. Animacinis ir garsinis kinas / rež. Lotte Reiniger, Marie-Louise Iribé / 1919-1930 / gyvai įgarsina Pijus Džiugas Meižis

08.13

21:00

Juodas Dievas, baltas velnias / rež. Glauber Rocha / 1964

08.20

21:00

Ganga Zumba / rež. Carlos Diegues / 1963

08.27

21:00

Makunaima / rež. Joaquim Pedro de Andrade / 1969

09.03

21:00

Paribyje / rež. Ozualdo Candeias / 1967

09.10

21:00

Raudonuoję žibintų kvartalo banditas / rež. Rogério Sganzerla / 1968

09.17

21:00

Sudie, Brazilija / rež. Carlos Diegues / 1980

Létosios peržiūros: moterų
režisierių nebylus kinas

Létosios
peržiūros:
moterų režisierių
nebylus kinas

Slow
Screenings:
Silent Cinema
by Women
Directors

Slow Screenings: Silent
Cinema by Women Directors

Pirmosios: nebylaus kino režisierės

8 Nebyliojo kino filmai dažnai buvo kurti moterų ir skirti moterims. Tačiau dauguma kūrėjų pavardžių liko neišrašyti iš kino istoriją, o jų indėlis iš kino meno kūrimąsi buvo pamirštasis. Dėmesys moterims kūrėjoms, dirbusioms šiuo laikotarpiu, ženkliai sustiprėjo XXI a. pradžioje, susiformavus naujai feministinės kino istorijos tyrinėtojų kartai. Dėl kino archyvų skaitmeninimo, aktyvesnio kino istorik(i)ų žinių mainų ėmė ryškėti nežinomų ar seniai prarastais laikytų filmų pavadinimai ir jų autorės. Nebylaus kino laikotarpiu moterys dirbo režisierėmis, scenaristėmis, kino operatorėmis, prodiuserėmis, steigė savas kino kompanijas (Dorothy Davenport Reid, Marie-Louise Iribe), buvo išradėjos (Lotte Reiniger išrado daugiaperspektivę kamerą), eksperimentavo kino kalba (Germaine Dulac, Stella F. Simon, Lilya Brik). Nors moterų kurtų (režisuotų, parašytų, prodiusuotų) filmų

Pioneers: Women Directors of Silent Cinema

During the silent cinema period, films were often made by women and were dedicated to women. Yet the names of most female filmmakers have remained unwritten in the history of cinema; their contribution to the development of cinema art has been forgotten. Attention to women filmmakers who worked during the silent cinema era significantly increased in the early 21st century, when a new generation of researchers focusing on feminist cinema history took shape. With the help of digital technologies and more active knowledge exchange among film historians (both male and female), the titles of unknown films or those that had long been considered lost started emerging, together with the names of their creators. During the period of silent cinema, women worked as directors, screenwriters, cinematographers, producers; they established their own film companies (Dorothy Davenport Reid, Marie-Louise Iribe),

sąrašas netrumpas, tačiau šioje programoje mes nusprendėme susitelkti ties kino režisierėmis, kūrusiomis JAV, Prancūzijoje, Vokietijoje ir Rusijoje.

Vasaros kino repertuarą pradedame „Women Film Pioneers Project“ (WFPP) sudaryta trumpųjų filmų programa. WFPP – tai Kolumbijos universiteto (Niujorkas, JAV) projektas, skirtas populiariinti nebylaus kino kūrėjas ir jų darbus, permąstyti kino istorijos rašymo, konstravimo kanonus. WFPP kuratorės Kate Saccone sudarytoje programoje išvysite ne tik pirmosios moters režisierės Alice Guy-Blaché, bet ir Lois Weber darbus. Filmo „Nežinia“ režisierė Weber laikoma svarbiausia ankstyvojo JAV kino scenariste ir režisiere, atradusia ne vieną ekrano žvaigždę. Ji tikėjo dramatine, pasakojamaja kino galia, todėl kūrė gilius socialinius filmus, kuriais siekė keisti nusistovėjusį požiūri. Scenaristė ir režisierė Ida May Park („Duona“) buvo viena produktyviausių Holivudo kino kūrėjų, kartu su Lois Weber ir daugeliu kitų moterų kūrėjų sudariusi „Paramount“ kino studijos branduoli. Aktorė Lule Warrenton savo trumpame kino režisūros kelyje kūrė trumpus filmus vaikams, taip pat ir juostą „Kai mažoji Lindi dainavo“, laikomą vienu pirmųjų filmų apie rasinę nelygybę. Programoje matysite ir vieną ankstyvųjų serialinių kino filmų pavyzdžių – savo laiku ypač populiaraus serialo „Elenos pavojai“ epizodą. Serialo pagrindinė žvaigždė, kino aktorė, kaskadininkė, režisierė ir produserė Helen Holmes sukūrė sufražisčių judėjimo įkvėptą drąsios, bebaimės veiksmo nuotykių filmo herojės prototipą. JAV kino kūrėjos išsiskyrė tuo, kad pačių įkurtose kino gamybos kompanijose išbandė kolektyvinio

became known as inventors (Lotte Reiniger invented the first multiplane camera), and experimented with the cinematic language (Germaine Dulac, Stella F. Simon, Lilya Brik). Although the list of films made by women (directed, written, or produced) is rather lengthy, this programme concentrates mainly on those female directors who worked in the USA, France, Germany, and Russia.

The summer film repertoire opens with the Women Film Pioneers Project (WFPP) Short Film Programme. WFPP is a project initiated by Columbia University in New York City (USA), the aim of which is to promote female filmmakers of silent cinema and their works, as well as reconsider the canons of writing and the construction of cinema's history. The programme compiled by WFPP curator Kate Saccone covers not only the works of the first female director Alice Guy-Blaché, but also the ones of Lois Weber (director of *Suspense*). The latter is regarded as one of the most prominent screenwriter and director of the early American cinema, having discovered multiple new film stars. Weber believed in the dramatic power of cinematic narrative and produced serious social films seeking to change the established norms. Screenwriter and director Ida May Park (director of *Bread*) was one of the most prolific Hollywood filmmakers, together with Lois Weber and numerous other female filmmakers constituting the nucleus of the Paramount Film Studio. During her brief career as a director, film actress Lule Warrenton created several short films for children, among which is *When Little Lindy Sang*, considered as one of the first films highlighting racial inequality. The programme

kūrimo principus; vienas ryškiausių tokio bendradarbiavimo pavyzdžių šioje programoje – filmas „Raudona meilė“.

Jei ankstyvasis JAV kinas yra giliai ir gausiai tyrinėtas, pripažiant ženkly moterų kino kūrėjų indėli į kino raidą, tai to paties pasakyti apie Europos kiną, deja, negalima. Kadangi dauguma nebylių filmų nėra išlikę, o archyvai nesaugojo kūrusių moterų asmeninių archyvų, apie tai sužinoti ir aptikti medžiagos yra sudėtinga. Atradimus apsunkina ir tai, jog dalis moterų slėpėsi po vyriškais pseudonimais, autorystė būdavo priskiriama vyru bendraautorui arba, laikui bégant, autorystė ištrinta iš titrų. Arba, kaip nutiko su animacijos pradininke Lotte Reiniger, buvo užgožta naujų kino procesų, sparčiai Europoje populiarėjančio JAV kino.

2

Nors nebylaus kino programos filmai formalia struktūra, temomis, žanrais skirtinti, tačiau daugumoje jų paliečiami socialiniai aspektai iš moterų perspektyvos: socialinis neteisingumas, ribota ar primesta moterų padėtis visuomenėje, patriarchalinių normų spastai, moters lyties menkinimas, priekabiaivimas ir kt. temos, kurios buvo aktualios moterų auditorijai. Drąsiausia socialinės aplinkos kritika justi Germaine Dulac filme „Kriauklė ir šventikas“, Olgos Preobraženskajos „Riazanės moterys“, Dorothy Davenport Reid „Raudona meilė“: pirmajame kritikuojama religinė institucija, antrajame – visuomenės primesti vaidmenys, trečiajame – moterų išnaudojimas ir klasikinė nelygybė. Kino kūrėjos ne tik pristatė naujas temas, bet ir naują, autentišką kino kalbą – Dulac

also presents one of the earliest examples of serial films – an episode of the once highly popular series *The Hazards of Helen*. The main star of the series, actress, stuntwoman, director and producer Helen Holmes created the prototype of a bold, fearless action adventure film heroine inspired by the Suffragette Movement. American female filmmakers are unique in that they tested the principles of collective work in their own film production companies, with *The Red Kimona* being one of the most striking examples of this type of cooperation included in the programme.

While the early American cinema has been extensively researched, acknowledging the significant contribution of female filmmakers to the development of cinema, this, unfortunately, cannot be said about European cinema. Tracing and discovering silent films is difficult, as most of them have not survived, and no personal details of female filmmakers have been preserved in archives. Such discovery is further complicated by the fact that some of these women used male pseudonyms, while in some cases the film authorship was attributed to a male co-author or eventually removed from the film credits altogether. Lastly, as in the case of the pioneer of animation, Lotte Reiniger, the female authorship was overshadowed by new cinema processes and the American cinema rapidly spreading in Europe.

Although the silent films included in the programme differ in their formal structure, themes and genres, most of them take on a female perspective to speak of important social aspects: social injustice, limited or

„Kriauklė ir šventikas“ tapo siurrealistinio kino, Reiniger - siluetinės animacijos pradininke.

Naujų raiškos formų ieškojusių ir eksperimentavusiuų moteryų darbai stebina, įkvepia ir skatina atrasti neįprastus sąskambius. Išlaikant drąsaus avantiūrizont dvasią, „Lėtųjų peržiūrų“ programą lydi ne tik tradiciniai nebyliojo kino akompanavimo formatai, bet ir toli nuo kanono atsiplėšę garso eksperimentai. Muzikinių takelių kūrėjos ir kūrėjai siūlo platų vaizdo interpretavimo strategijų spektrą – nuo kino juostos medžiagiškumą atliepiančių analoginių instrumentų iki jam oponuojančių klubinės muzikos elementų. Filmuose nagrinėjama problematika šiuolaikinės muzikos kontekste suskamba itin aktualiai ir siūlo svarstyti apie idėjų, socialinių konstruktų ir žmonių tarpusavio santykių pokytį.

imposed position of women in the society, the trap of patriarchal norms, the trivialization of the female gender, harassment, etc.. That is, topics that were relevant to the female audience. The harshest criticism in terms of social environment can be felt in *The Seashell and the Clergyman* by Germaine Dulac, *Women of Ryazan* by Olga Preobrazhenskaya, and *The Red Kimona* by Dorothy Davenport Reid. The first criticises the institution of religion, the second – the roles imposed on women by the society, while the third – the exploitation of women and social inequality.

Not only did women filmmakers present new themes, they also introduced a new, authentic cinematic language: Dulac with her *The Seashell and the Clergyman* became the pioneer of surrealistic cinema, while Reiniger is considered as the pioneer of silhouette animation.

The works of women who constantly experimented in search of new forms of expression are surprising, inspiring, and encourage to discover unusual connections. Preserving the spirit of bold adventurism, the programme of Slow Screenings covers not only the traditional accompaniment formats of silent cinema, but also some highly unconventional sound experiments. The creators of the soundtracks offer a wide range of moving image interpretation strategies, from analogue instruments responding to the materiality of the film to elements of club music opposing to it. In the context of contemporary music, the problems tackled in these films gain new relevance and encourage spectators to rethink the shift in ideas, social constructs and human interrelations.

Pirmosios: nebylaus kino režisierės

„Women Film Pioneers Project“ trumpųjų
filmų programa

Lipni moteris / A Sticky Woman
Rež. Alice Guy-Blaché
Prancūzija / 1906 / 3 min.

Girtas čiužinys / The Drunken Mattress
Rež. Alice Guy-Blaché
Prancūzija / 1906 / 9 min.

Elenos pavojai. Nevaldomas garvežys
(26 epizodas) / The Hazards of Helen
Ep. 26: The Wild Engine
Rež. J. P. McGowan, Leo Maloney, Helen
Holmes
JAV / 1915 / 11 min.

Nežinia / Suspense
Rež. Lois Weber, Phillips Smalley
JAV / 1913 / 11 min. 25 sek.

Kai mažoji Lindi dainavo /
When Little Lindy Sang
Rež. Lule Warrenton
JAV / 1916 / 10 min. 25 sek.

Duona / Bread
Rež. Ida May Park
JAV / 1918 / 16 min. (filmo fragmentas)

Sukeisti gyvūneliai / Mixed Pets
Rež. Alice Guy-Blaché
JAV / 1911 / 11 min.

Pioneers: Women Directors of Silent Cinema

Women Film Pioneers Project Short Film
Programme

A Sticky Woman (*La femme collante*)
Director: Alice Guy Blaché
France / 1906 / 3 min

The Drunken Mattress
(*Le matelas épileptique*)
Director: Alice Guy-Blaché
France / 1906 / 9 min

The Hazards of Helen Ep. 26:
The Wild Engine
Directors: J. P. McGowan, Leo Maloney,
Helen Holmes
USA / 1915 / 11 min

Suspense
Directors: Lois Weber, Phillips Smalley
USA / 1913 / 11min 25 s

When Little Lindy Sang
Director: Lule Warrenton
USA / 1916 / 10 min 25 s

Bread
Director: Ida May Park
USA / 1918 / 16min, film fragment

Mixed Pets
Director: Alice Guy-Blaché
USA / 1911 / 11 min

„Šioje programe tik kelios iš daugelio nebyliojo kino kūrėjų moterų, visame pasaulyje dirbusių režisierėmis, prodiuserėmis, scenaristėmis. I programą įtraukti skirtingų žanry filmai - komedijos, dramos, veiksmo serialai, trileriai - išryškina šiuo laikotarpiu JAV kine pasižymėjusių režisierių darbus. Alice Guy-Blaché (programe - du jos ankstyvieji darbai, kurti Prancūzijoje), Lois Weber, Ida May Park, Lule Warrenton ir Helen Holmes. Programa, nepretenduodama būti išsama, bando parodyti kuo daugiau įtraukiančių, inovatyvių ir provokuojančių nebylių filmų, kurtų moterų“, - WFPP programos sudarytoja Kate Saccone.

Filmus gyvai įgarsina Jūra Elena Šedytė ir Kristupas Gikas.

18

17 / Jūros Elenos Šedytės ir Kristupo Giko muzika-gyvi garsiniai eksperimentai, savarankiškos ir charakteringos, tačiau kartu sinergiškos rolės, kuriančios organišką ir išraiškingą garsinį naratyvą. Pasitelkę savo balsus, akustinius instrumentus, sintezatorius, patefonus bei elektronines garso apdirbimo priemones, kurs improvizuotą muzikos takelių-paralelinių filmo pasakojimą, padedantį atskleisti bei papildyti filmo subtilybes.

Film programmer Kate Saccone: "This programme covers just a few of the many women who worked all over the world as film directors, producers, screenwriters, and more during the silent cinema era. Featuring comedies, dramas, action serials, and thrillers, this programme highlights the works by notable women filmmakers who worked in America during this period, such as Alice Guy-Blaché (whose early career in France is represented by two shorts), Lois Weber, Ida May Park, Lule Warrenton, and Helen Holmes. By no means exhaustive, this programme aims to broadly introduce audiences to a handful of engaging, innovative, and thought-provoking silent films made by women."

Live musical accompaniment by Jūra Elena Šedytė and Kristupas Gikas.

The music of Jūra Elena Šedytė and Kristupas Gikas is a string of live audio experiments consisting of independent, expressive yet synergic roles that blend harmoniously into an organic and eloquent sound narrative. Using their voices, acoustic instruments, synthesizers, record players, and digital audio sound processing equipment, the musicians will create an improvised soundtrack which will also turn into a parallel film story, revealing and complementing the subtle nuances of the films.

Ritmai ir judėjimai: eksperimentinio kino programa

Kriauklė ir šventikas /
The Seashell and the Clergyman
(*La Coquille et le Clergyman*)
Rež. Germaine Dulac
Prancūzija / 1928 / 44 min.

Paryžiaus harmonijos / Harmonies de Paris
Rež. Lucie Derain
Prancūzija / 1929 / 27 min.

Rankos: švelniosios lyties gyvenimas ir
meilė / Hands: The Life and Love of a
Gentle Sex
Rež. Stella F. Simon, Miklos Bandy
JAV / 1926-1928 / 13 min. 32 sek.

Rhythms and Moves: Experimental Film
Programme

The Seashell and the Clergyman
(*La Coquille et le Clergyman*)
Director: Germaine Dulac
France / 1928 / 44 min

Paris Harmonies (*Harmonies de Paris*)
Director: Lucie Derain
France / 1929 / 27 min

Hands: The Life and Love of a Gentle Sex
Directors: Stella F. Simon, Miklos Bandy
USA / 1926-1928 / 13 min 32 s

Trijų režisierų Germaine Dulac, Lucie Derain, Stellos F. Simon kūrinių – tai eksperimentinio kino ištakos, filmai, kurių avangardinio, dokumentinio kino pradmenis Prancūzijoje ir JAV. Kino režisierės ir teoretikės Germaine Dulac juosta „Kriauklė ir šventikas“ – erotinė dvasininko vizija, savo laiku vadinta „sapnu ekrane“, dabar įvardijama pirmuoju siurrealistiniu filmu kino istorijoje. Pati Dulac sapno epiteto vengė ir mieliau filmą vadino „vaizdų pasauliu“ ar, kaip kinotyrininkai apibūdina, „grynojo“ kino paieška. Filmas ypatingas ir savo socialiniu komentaratu, patriarchalinių vertybų kritika, todėl Britų kino institutas (BFI) filmą ištraukė į geriausią visų laikų feministinių filmų dešimtuką.

22 Kino kritikės, rašytojos, scenaristės, montažo režisierės, režisierės Lucie
Derain filmas „Paryžiaus harmonijos“ – tai autentiška miesto simfonija. Filmo epicentre – miesto erdvės bendruose planuose. Lėtoje montažinėje ritmikoje susitinka du skirtinti Paryžiaus įvaizdžiai: modernusis ir senasis, persmelktas praeities. Derain miestą išjaučia autentiškai: jos filme Paryžius – ne tiek modernybės simbolis, kiek erdvė, kurioje galima pasislėpti nuo modernaus miesto greičio.

„Rankos: švelniosios lyties gyvenimas ir meilė“ – tai vienintelis fotografės, kino operatorės ir režisierės Stellos F. Simon filmas, sukurtas kartu su Miklosu Bandy. Eksperimentinis filmas laikomas pirmosios avangardinio kino bangos JAV idėjų reprezentantu, kuriame svarbiausia – moters jausmai ir tapatumai. Modernios scenografijos

The films by Germaine Dulac, Lucie Derain, and Stella F. Simon constitute the origins of experimental cinema as well as the basis for the history of avant-garde and documentary cinema in France and the US. *The Seashell and the Clergyman* by director and film theoretician Germaine Dulac is an erotic vision of a clergyman. Once called a “dream on a screen”, it is now referred to as the first surrealistic film in the history of cinema. Dulac was rather reluctant to use the epithet of a dream and preferred to call her film a “world of images”, or, as film critics point out, the search for “pure” cinema. Special in its social commentary and the criticism of patriarchal values, the film was included in the list of top ten feminist films by the British Film Institute (BFI).

Paris Harmonies by film critic, writer, screenwriter, editing director and director Lucie Derain is an authentic urban symphony. At the heart of the film are the urban spaces revealed in general planes. Through a deliberately slow editing rhythmic, two different images of Paris meet – the modern and the old, permeated with the past. Derain has her own authentic way of experiencing the city; her Paris, rather than a symbol of modernity, is a space where one can hide from the crazy tempo of a modern city.

Hands: The Life and Love of a Gentle Sex is the only film produced by photographer, film operator and director Stella F. Simon together with Miklos Bandy. This experimental film is regarded as a representation of the ideas of the first wave of avant-garde cinema in the US, mostly focusing on the feelings and identity of women. The hands going

epicentre jausmų dramą išgyvenančios rankos
tapo feministinio avangardinio kino simboliu.

23 / 24

Filmus gyvai įgarsina Gailė Griciūtė.

Gailė Griciūtė – kompozitorė, garso menininkė ir improvizatorė, baigusi studijas Sibelijaus muzikos akademijoje Suomijoje (2011), Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje (2015) ir Städelschule menų akademijoje Frankfurte prie Maino (2014, Douglaso Gordono filmo klasė). Gailė yra šiuolaikinio meno kolektyvo „Technologies of Non / Self“ narė, su kuriuo surengė parodas Vokietijoje, JAV ir Vietnamie; yra dalyvavusi įvairiuose garso meno projektuose, improvizacinių muzikos festivaliuose ir renginiuose (Ahead, Jauna Muzika, NOA, Soundscape, Counterflows Jungtinėje Karalystėje, Sound Art Festival Kaliningrade, Unsound Krokuvoje, Labor Sonor Berlyne, Tectonics Tel Avive).

through an emotional drama at the epicentre of modern scenography became the symbol of feminist avant-garde cinema.

Live musical accompaniment by Gailė Griciūtė.

Composer, sound artist and improviser Gailė Griciūtė graduated from Sibelius Academy in Finland in 2011; Lithuanian Academy of Music and Theatre in 2015; and Staedelschule Art Academy in Frankfurt am Main in 2014 (as a guest student in the film class of Douglas Gordon). Griciūtė is a member of contemporary art group Technologies of Non/Self which has organised exhibitions in Germany, the US and Vietnam. The artist has taken part in various sound art projects as well as improvisational music festivals and events, such as AHEAD, Jauna Muzika, Soundscape and New Opera Action (NOA) in Lithuania; Counterflows in the United Kingdom; Sound Art Festival in Kaliningrad; Unsound in Krakow; Labor Sonor in Berlin; and Tectonics in Tel Aviv.

Raudona meilė / Red Kimona
Rež. Dorothy Davenport Reid
JAV / 1925 / 80 min.

25 / 26

Melodrama apie meilę, išdavystę ir kerštą prasideda prologu ir laikraštine nuoroda į tikrus įvykius: merginos Gabrielle Darley, nušovusios savo mylimajį, teismą. Filme nelinijiniu kino pasakojimu atskleidžiama merginos gyvenimo istorija, nužudymo motyvai ir laiminga pabaiga. Stebétinai šiuolaikiška dramaturgija, turtinga scenografija, itaigus socialinis komentaras – tai trijų moterų įspūdingas kinematografinis darbas. Scenarijų kūrė Adela Rogers St. John, Dorothy Emma Arzner, o režisavo ir prodiusavo Dorothy Davenport Reid, laikoma viena pirmųjų JAV kino istorijoje, išbandžiusi alternatyvią, lanksčią, komandinę autorystę Holivude.

The Red Kimona
Director: Dorothy Davenport Reid
USA / 1925 / 80 min

This melodrama on love, betrayal and revenge starts with a prologue and a newspaper reference to real-life events – the trial of Gabrielle Darley who shot her lover. The story of the young woman's life, her motives for murder and a happy ending are revealed in a non-linear manner. Surprising contemporary dramaturgy, rich scenography and impressive social commentary all form a remarkable cinematographic work of three notable women: screenwriters Adela Rogers St. John, Dorothy Arzner, and producer, director Dorothy D. Reid. Reid is regarded as one of the first filmmakers to try out alternative, flexible team-authorship in Hollywood.

Filmą gyvai įgarsina Viktoras Orestas Vagusevičius.

Viktoras Orestas Vagusevičius – pianistas, daugelio konkursų laureatas, baigęs studijas Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Šiuolaikinės improvizacijos ir klasikinių kūrinių atlikėjas dažnai bendradarbiauja su įvairių audiovizualinių projektų kūrėjais. Pastaraisiais metais koncertuoja kaip nebylaus kino įgarsintojas (taperis) tiek Lietuvoje, tiek užsienyje. Su dideliu pasisekimu debiutavo viename svarbiausių Pordenonės (Italija) nebylaus kino festivaliu.

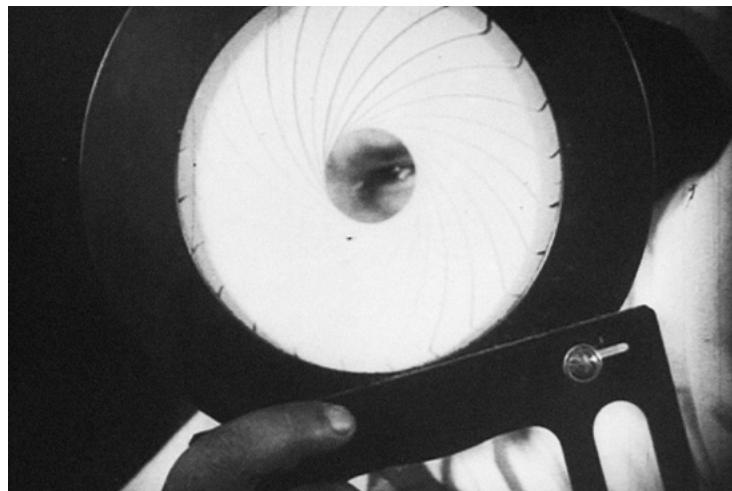
Stiklinė akis / The Glass Eye
(Стеклянный глаз)

Rež. Lilya Brik, Vitalij Zhemchuzhnyj
SSRS / 1928 / 45 min.

Tai ilgus metus buvęs pamirštasis sovietų avangardinio kino eksperimentas.

Live musical accompaniment by Viktoras Orestas Vagusevičius.

Pianist Viktoras Orestas Vagusevičius graduated from Lithuanian Academy of Music and Theatre and is the laureate of numerous competitions. As a performer of contemporary improvisation and classic compositions, Vagusevičius often cooperates with various audiovisual project creators. Recently, the musician has been giving concerts as a taper of silent films both in Lithuania and abroad. Vagusevičius made a highly successful debut at one of the most significant silent cinema festivals in Pordenone (Italy).

The Glass Eye
(Стеклянный глаз)

Directors: Lilya Brik, Vitalij Zhemchuzhnyj
USSR / 1928 / 45 min

This film is a long-forgotten experiment of Soviet avant-garde cinema. The compilation

Kompiliacinis filmas tyrinėja kino (stiklinės) akies galimybes: demonstruoja dokumentinio kino – grynosios kino medžiagos ir kino „tiesos“ – pranašumus, taip atskleisdama vaidybinių, populiaraus, komercinio kino ribotumą. Todėl pasirinkti mišrūs kino elementai: dokumentinė, archyvinė medžiaga, mokumentika, vaidybinių scenos ir anuomet ypač populiarūs kūrybinio proceso savistaba. Lilya Brik buvo viena ryškiausių rusų avangardo judėjimo asmenybių: intelektualė, menininkė, kine debiutavusi aktorė. Nors filme jos autorystė pagrindinė (parašė filmo sumanymą, režisavo ir sumontavo filmą), tačiau, kaip ir daugelis ano meto Sovietų Sąjungos moterų kūrėjų, pasirinko likti šešėlyje.

30 Filmą gyvai įgarsina Vladas Dieninis ir Gintautas Rožė.

29 Vladas Dieninis ir Gintautas Rožė – garso menininkai, dirbantys tiek su tarpdisciplininio meno kūrėjais, tiek su muzikos grupėmis. Duetas, be įvairių kultūros ir meno projektų, kartu yra sukūręs garso takelius filmams „Šiaurė: išbandymas ugnimi“ (rež. Salomė Lamas) bei „Démés ir įbrėžimai“ (rež. Deimantas Narkevičius). Kūryba pasižymi kontrastingais garsovaizdžiais, erdviniu scenariju kaita ir preciziška tembrine dramaturgija.

film investigates the possibilities of the cinematic (glass) eye, by demonstrating the advantages of documentary cinema (pure cinematic material and the cinematic “truth”) and revealing the limitations of feature (popular, commercial) cinema. The film features different cinematic elements: documentary and archival material, mockumentary, feature film scenes, and the at that time highly popular introspection of creative processes. Artist, intellectual and cinema debutant Lilya Brik was one of the most prominent figures of the Russian avant-garde movement. Although she was the main author of the film, having prepared the idea of the film as well as directed and edited it, she chose to remain in the shadow, just like many other women filmmakers of the Soviet Union.

Live musical accompaniment by Vladas Dieninis and Gintautas Rožė.

Vladas Dieninis and Gintautas Rožė are sound artists who collaborate with interdisciplinary art creators as well as music bands. Besides various cultural and art projects, the duo has produced soundtracks for such films as *North: Trial by Fire* (director Salomė Lamas) and *Stains and Scratches* (*Démés ir įbrėžimai*, director Deimantas Narkevičius). The work of Dieninis and Rožė is characterized by contrasting soundscapes, changes in spatial scenarios, and a precise, timbre-based dramaturgy.

Riazanės moterys / Women of Ryazan
(Бабы рязанские)

Rež. Olga Preobraženskaja, dalyvaujant
Ivanui Pravovui
SSRS / 1927 / 88 min.

„Riazanės moterys“ – režisierės, scenaristės, aktorės, mokytojos Olgos Preobraženskajos nebylaus kino šedevras. Jo veiksmas vyksta permainingais Rusijos istorijai metais, todėl filmas pilnas Pirmojo pasaulinio karo ir 1917-ųjų metų revoliucijos nuotaikų. Režisierė pasakoja apie pusseserės Aną ir Vasilisą, kurių gyvenimai dramatiškai pasikeičia po mylimujų, Ivano ir Nikolajaus, išėjimo į karą. Filme svarbiausia ne melodraminė linija, o ryškūs charakteriai, apsupty kasdienybės detalių, konfliktų ir jausmų. Natūralios erdvės, pramaišiui su buities scenomis, kuria nepamirštamą kaimo žmonių gyvenimo epą. Filme dalyvauja ir neprofesionalūs aktoriai – Sapožok kaimo gyventojai. Preobraženskaja režisūros èmësi po kino aktorës karjeros

Women of Ryazan (Бабы рязанские)
Directors: Olga Preobrazhenskaya, with
participation of Ivan Pravov
USSR / 1927 / 88 min

Women of Ryazan is a silent cinema masterpiece by director, screenwriter, actor, and teacher Olga Preobrazhenskaya. The film is set in a turbulent historical period in Russia and is permeated with the gloomy mood of the First World War and the Russian Revolution. It tells the story of cousins Anna and Vasilisa whose lives change dramatically after their loved ones Ivan and Nicolai go to war. Yet it is not the melodramatic line that plays the most important role in the film, but the vivid characters caught in their daily routine, their conflicts and feelings. Natural surroundings mixed with domestic scenes create an unforgettable epic of rural life. The film also features unprofessional actors the inhabitants of the Sapozhok village.

baigties ir laikoma pirmaja kino režisiere moterimi Sovietų Sąjungoje. Sukūrė eilę nebylių ir garsinių filmų, įkūrė kino aktorių mokyklą.

Filmą gyvai įgarsina Dovilė Stalioraitytė DODOMUNDO.

DODOMUNDO yra garso menininkė, besidominti tokiomis temomis kaip gamta, kūnas ir kūnai, seksas, meilė sau. Tyrinėdama nonkonformistinius tradicinės šokių aikštelės patyrimo būdus, ji savo praktiką išplėtė nuo klubų iki neįprastų erdviių. Jos kūrybinis metodas labai intuityvus ir empatiškas – kiekvienu pasirodymu ji siekia sukurti bendruomeninę patirtį.

34 DODOMUNDO muzikiniuose „setuose“ galima išgirsti fragmentus iš ratchet repo, ambientinės muzikos, lauko įrašų ir klubinių motyvų, „autsaiderių“ muzikos žanrus paverčiant pagrindine jos muzikinio įkvėpimo jėga.

33 /

Preobrazhenskaya took up film directing after ending her career as an actress and is regarded as the first woman director in the Soviet Union. She also produced a number of silent and sound films and founded a school for film actors.

Live musical accompaniment by Dovilė Stalioraitytė DODOMUNDO.

DODOMUNDO is a DJ and sound artist interested in such themes as nature, the body and bodies, sex and self-love. Exploring non-conformist ways of experiencing the traditional dance floor, she expanded her practice from clubs to unconventional spaces. The artist's creative method is highly intuitive and empathic, seeking to create a communal experience with every performance.

DODOMUNDO's music sets feature fragments of ratchet rap, ambient music, field recordings and club elements, thus using "outsider" music genres as her main creative driving force.

Prabylančios pasakos. Animacinis ir garsinis kinas

36

/ Ankstyvieji Lotte Reiniger filmai (1919-1920)

35

Girių karalius / The Erl King
(Le Roi des Aulnes)
Rež. Marie-Louise Iribe
Prancūzija / 1930 / 45 min.

Filmų pasakų programoje – režisierių Lotte Reiniger ir Marie-Louise Iribe kūriniai, atspindintys esminius kino istorijos etapus: siluetinės animacijos atsiradimą ir garsinio kino pradžią. Programoje – ankstyvieji animacijos pradininkės, pirmojo ilgametražio animacinio filmo kino istorijoje kūrėjos Reiniger darbai. Reiniger, įkvėpta Kinijos karpinių meno, šešelių teatro ir kino, sukūrė unikalią animacijos techniką. Menininkė didžiavosi savo amatu: kaip rodo „Pelenės“ ižanginė scena – žirklės ir jos rankos išpūtė

Voicing The Fairy-tales. Animation and Sound Films

Early films by Lotte Reiniger (1919-1920)

The Erl King (Le Roi des Aulnes)
Director: Marie-Louise Iribe
France / 1930 / 45 min

The fairy-tale programme includes works by directors Lotte Reiniger and Marie-Louise Iribe that shed light on the key stages in the history of cinema, i.e. the emergence of silhouette animation and the beginning of sound cinema. The programme covers the early works of the pioneer of animation and creator of the first feature-length animated film, Lotte Reiniger. Inspired by the Chinese art of paper cutting, shadow theatre and cinema, she developed a unique animation technique. Reiniger was proud of her craft: as can be seen in the introductory scene of *Cinderella*,

gyvybę daugeliui stebuklinių pasaulių. Aktorė ir prodiuserė Marie-Louise Iribė buvo viena iš nedaugelio moterų, sugebėjusių prisitaikyti prie kino pokyčių ir sėkmingai kurti garsinį kiną. Filmo pagrindiniai herojai, sergantis sūnus ir jam pagalbos ieškantis tėvas, kirsdamai mišką tampa atgijusio nakties pasaulio liudininkais. Filme, pasitelkus specialiuosius efektus, natūralios miško erdvės apgyvendinamos mitologinių dvasių. „Girių karalius“ – vienas pirmųjų pereinamojo laikotarpio filmų, kuriame vis dar ryški nebylaus kino įtaka: ilgos bedialogės scenos, stambūs planai, išryškinantys aktorių emocijas, dėmesys vizualioms detaliems; tai Johanno Wolfgango von Goethe's baladės „Girių karalius“ (1797) magiška, jausminga, nepamirštama vizualizacija, kurios muziką iškvėpė Franzo Schuberto kūrinys.

38

37 Lotte Reiniger filmus gyvai įgarsina Pijus Džiugas Meižis.

Pijus Džiugas Meižis – eksperimentinės muzikos kūrėjas, studijuojantis kompoziciją Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Šiais metais išleido pirmąjį solo albumą „Geografinės būsenos“ ir EP „Flegmant / Focus“. Asmeninėje Pijaus Džiugo kūryboje lauko įrašai ir šiltas sintezatoriaus skambesys kviečia klausytoją pasinerti į sapniškas romantizuotojo pasaulio būsenas.

her hands and scissors gave life to multiple miraculous worlds.

Actress and producer Marie-Louise Iribė was one of the few women who managed to adapt to silent cinema's transition into sound cinema. The main characters of the film, an ill son and his father trying to save him, become witnesses to the revived night world. With the use of special effects, the natural spaces of a forest in the film become inhabited by mythological spirits. *The Erl King* is one of the first films of the transition period, in which the influence of silent cinema is still noticeable: long scenes without dialogues, close-ups highlighting the emotions of the actors, attention to visual elements, etc. *The Erl King* is a magical, emotional and unforgettable visualisation of the ballad by Johann Wolfgang von Goethe (1797) with a soundtrack inspired by Franz Schubert's composition.

Live musical accompaniment of Lotte Reiniger's films by Pijus Džiugas Meižis.

Pijus Džiugas Meižis is a composer of experimental music, currently studying composition at the Lithuanian Academy of Music and Theater. This year Meižis released his first solo album "Geografinės būsenos" and the EP "Flegmant / Focus". Field recordings and the warm sound of the synthesizer in the composer's work invite the listener to dive into the dream-like states of his romanticized world.

Lėtosios peržiūros: 7-ojo
dešimtmečio Brazilijos kinas

Летосиос
пержюрос: 7-ојо
десимтмечю
Бразилиjos Kinas

Slow
Screenings:
Brazilian
Cinema of the
1960s

Slow Screenings: Brazilian
Cinema of the 1960s

7-ojo dešimtmečio Brazilijos Kinas

43 / 44

Brazilijos kino kūrėjai jau ne kartą patyrė diktatūros pasekmes – ideologija paremtą filmų finansavimą, cenzūrą. Šiuo metu Jairo Bolsonaro vykdoma politika turtingai ir įvairiapusiškai Brazilijos kultūrai vél grasina autoritarinémis priemonémis ir jų pasekmés – jau jaučiamos. Tad vél kaip niekad aktualu prisiminti 7-ojo dešimtmečio Brazilijos kino judėjimus. Plačiau žinomas *cinema novo* ir ji sekës ribinis kinas (angl. *Marginal Cinema*) išsiskyrę radikaliomis idéjomis. Abiemis judėjimams būdingas atsigrežimas į tuos Brazilijos regionus ar visuomenės narius, kurie nebuvvo reprezentuojami populiarajame „Vera Cruz“ studijos kuriamame kine. Šia nedidele kino retrospekyva siekiama atspindėti skirtingus svarbių Brazilijos kino judėjimų aspektus, kuriuos dažnai galime pajusti ir šiuolaikiniame Brazilijos kine, siekiančiam pasipriešinti nelygybei, kultūrinei niveliacijai ir grėsmingai vyraujančiai ideologijai.

Pirmasis į skurstančius ar socialinę neteisybę patiriančius Rio de Žaneiro žmones

Brazilian Cinema of the 1960s

Brazilian filmmakers have repeatedly experienced repercussions of dictatorship, such as ideology-based film funding or censorship. Currently, the policy pursued by the country's president Jair Bolsonaro is once again threatening the rich and diverse Brazilian culture with authoritarian measures and their consequences. It is thus now more important than ever to remember the movements of Brazilian cinema of the 1960s.

The more widely known movement *Cinema Novo*, together with *Marginal Cinema* which followed after, stood out for their radical ideas both in terms of content and form. Both movements turned to those Brazilian regions and members of the society that had not been represented in popular films made by the *Vera Cruz* film studio. The modest programme we are presenting highlights different aspects of significant Brazilian cinema movements that can often be traced in contemporary Brazilian films seeking to resist inequality, cultural levelling, and the alarming prevailing ideology.

filmuose „Rio, 40 laipsnių“ („Rio, 40 Graus“, 1955) ir „Rio, šiaurės zona“ („Rio, Zona Norte“, 1957) dėmesį atkreipė režisierius Nelsonas Pereira dos Santosas. Jis tapo Brazilijos kino atsinaujinimo vedliu. Filmas „Skurdūs gyvenimai“ („Vidas Secas“, 1963) laikomas pirmuoju cinema novo filmu, kuriame vienos šeimos klajonės sausringame krašte simboliškai perteikia didelius visos alkstančios visuomenės vargus. Režisierius ilgais, lėtais kadrais sekā šių žmonių, ieškančių geresnio gyvenimo, pėdomis. Ryški neorealizmo ištaka, nors novatoriškas filmo garso takelis – gerokai radikalesnis ir modernesnis. Socialinė ir ekonominė nelygybė, marginalizuotų Brazilijos visuomenės sluoksnių ignoravimas ir rasizmas paskatino Glauberą Rochą, Ruy Guerrą, Carlosą Dieguesą, Joaquimą Pedro de Andrade'ą, Leoną Hirszmaną ir kitus eiti Nelsono Pereiros dos Santoso pradėtu keliu.

Carlosas Dieguesas filme „Ganga Zumba“ (1963) pirmasis nagrinėja juodaodžių kultūrą ir vergovės temą. Vienas pagrindinių cinema novo režisierių Glauberas Rocha filme „Juodas Dievas, baltas velnias“ („Deus e o Diabo na Terra do Sol“, 1964) pateikia aštarią socialinę kritiką, kurią derina su magijos elementais. Sis režisierius daug dėmesio skyrė religijos kritikai, misticizmui, jungė folklorinius ir modernius pasakojimus, o smurtą pasitelkė kaip revoliucinio kino pagrindą. „Juodas Dievas, baltas velnias“ ryškiausiai skelbė apie cinema novo atėjimą ne tik Brazilijoje, bet ir tarptautinei auditorijai. Cinema novo judėjimas siejasi su bendru politiniu sąmoningėjimu antroje XX a. pusėje, kuomet prasidėjo socialiniai ir antikoloniniai

In films like *Rio, 40 Degrees* (*Rio, 40 Graus*, 1955) or *Rio, Northern Zone* (*Rio, Zona Norte*, 1957), director Nelson Pereira dos Santos was the first to draw attention to the poor and those suffering from Rio de Janeiro's social injustice. Pereira became the leader of Brazilian cinema's revival. His film *Barren Lives* (*Vidas secas*, 1963) is regarded as the first Cinema Novo production and depicts one family's wanderings in a barren land, conveying the bitter hardships of the hungering society. In the lengthy, slow frames of the film, Pereira traces the footsteps of people looking for a better life. The influence of neorealism is obvious, although the innovative soundtrack can be seen as much more radical and modern. Social and economic inequality, the disregard of the marginalised strata of Brazilian society, and racism encouraged such directors as Glauber Rocha, Ruy Guerra, Carlos Diegues, Joaquim Pedro de Andrade, Leon Hirszman, among others, to follow the suit of Nelson Pereira dos Santos.

Carlos Diegues's film *Ganga Zumba* (1963) by Carlos Diegues is the first cinema production which focused on the culture of black people and the topic of slavery. In Glauber Rocha's film *Black God, White Devil* (*Deus e o Diabo na Terra do Sol*, 1964), one of the most prominent Cinema Novo directors expresses harsh social criticism combined with magical elements. Rocha concentrates on criticising religion and mysticism, mixes folklore and modern narratives, and employs violence as the basis for revolutionary cinema. *Black God, White Devil* was the clearest announcement of Cinema Novo's arrival not

judėjimai, pirmiausia pasireiškė Lotynų Amerikos kine. 1965 m. Lotynų Amerikos kino konferencijoje Italijoje Glauberis Rocha perskaityė Brazilijos Naujojo kino (*cinema novo*) judėjimo manifestu laikomą tekstą „Alkio estetika“ („Eztétyka da fome“). Būtent šis režisierius tapo *cinema novo* teoriniu vedliu ir suformulavo pagrindines atpažįstamas judėjimo gaires. Manifeste Glauberis Rocha rašė: „Mūsų originalumas yra mūsų alkis ir mūsų didžiausia nelaimė yra mūsų jaučiamas, bet intelektualiai nesuprastas alkis“, o kūrėjus apibrėžė kaip tuos, kurie „pasipriešina komerciškumui, išnaudojimui, pornografijai ir technikos tironijai“.

Antroje 7-ojo dešimtmečio pusėje šie radikalūs kino judėjimai ir juų kūrėjai dėl karinio režimo nebegalejo ilgiau kurti, kai kuriems teko palikti šalį. Likusieji privalėjo kalbėti metaforomis, – tiesiogiai kritikuoti Brazilijos socialinę ir politinę situaciją tapo neįmanoma. Režisierius Joaquimas Pedro de Andrade'as ekranizujo satyrą „Makunaima“ („Macunaíma“, 1969), kuri remiasi 1967 m. išpopuliariėjusių kultūriniu *tropikalizmo* judėjimu. Šis judėjimas atsigrežia į poeto Oswaldo de Andrade'o „Kanibalizmo manifestą“ („Manifesto Antropófago“) ir Brazilijos modernizmo atstovų praktikuotą strategiją naujai panaudoti kitas estetikas ar tradicijas – apverčiant, jungiant tarpusavyje nederančius dalykus, naudojant tai, kas neleistina ar nuvertinta. *Kultūrinis kanibalizmas* leido pasinaudoti ilgamete vakariečių įtaka ją perdibant, sujungiant su afrikietiška, indeniška ir kitomis lokaliomis tradicijomis. Pristatydamas

only in Brazil, but also at an international level.

Cinema Novo is associated with general political awareness in the late 20th century. It was during this period that various social and anticolonial movements began and were first manifested in Latin American cinema. Glauber Rocha's speech "The Aesthetics of Hunger" (*A estética da Fome*) given at the Latin American Cinema conference in Italy in 1965 is considered as the Cinema Novo movement's manifesto. By laying out the key formal aspects of the movement, Rocha becomes the theoretical leader of Cinema Novo. In "The Aesthetics of Hunger", the director wrote: "Our originality is our hunger and our greatest misery is that this hunger is felt but not intellectually understood." Cinema Novo filmmakers in the manifesto are defined as those who are "prepared to stand up against commercialism, exploitation, pornography and the tyranny of technique."

Due to the military regime coming into force in the late 1960s, the filmmakers of these radical cinema movements could no longer create, while some even had to leave the country. The remaining artists had to speak in metaphors, as a straightforward criticism of the social and political situation in Brazil was no longer possible. Director Joaquim Pedro de Andrade produces the satire *Macunaíma* (1969) based on the cultural Tropicália movement which became popular in 1967. The movement looks back at *The Anthropophagic Manifesto* (*Manifesto Antropófago*) by poet Oswald de Andrade and the strategies practiced by Brazilian

„Makunaimą“, režisierius de Andrade'as rašė:
 „Kanibalizmas – pavyzdinė vartojimo forma,
 kurią perėmė neišsivysčiusių šalių žmonės.“
 „Makunaima“ – pirmasis *cinema novo* spalvotas
 filmas, išsiskiriantis savo ryškumu, tačiau
 artimas ankstesniems judėjimo filmams savo
 ironija, kritiškumu ir skirtingų Brazilijos
 kultūrinių tradicijų jungimu.

Dar tamsesnis, drąsesnis ir laužantis tabu
 ribinis kinas (angl. *Marginal Cinema* arba
Udigridi – samoningai sukryžmintas angliškas
 žodis *underground*) funkcionavo kaip radikalus
cinema novo ir transgresyvių menininkų Lygia
 Clark ir Hélio Oiticica darbų pratęsimas
 ir dialogas su jų kūriniais bei filmais.
 Kuomet *cinema novo* filmų biudžetai ėmė
 augti, režisieriai, sekdamai tropikalizmo
 idėjas, pradėjo naudoti spalvotą kino juostą.
 Tuo tarpu ribinis kinas liko ištikimas
 nespalvotai kino juostai ir reikalavo išlikti
 radikalais. Šio judėjimo autoriai vystė
 „šiukslių estetiką“, kuri labiausiai tiko
 Trečiojo Pasaulio šaliam, susirenkančiai
 tai, kas lieka po dominuojančių Pirmojo
 Pasaulio valstybių monopolisko kapitalizmo.
 Programoje du šio judėjimo pavyzdžiai –
 pirmuoju judėjimo filmu laikomas Ozualdo
 Ribeiro Candeiaso „Paribyje“ („A Margem“,
 1967) ir Rogério Sganzerla „Raudonujų
 žibintų kvartalo banditas“ („O Bandido da
 luz vermelha“, 1968). Abu šie filmai nepaiso
 iprastų kino konvencijų, ieško radikalių būdų
 perteikti periferinių Brazilijos veidą, atvirai
 kritikuoją vykdomą politiką. Laikotarpiui iki
 1971 m. ribiniam kinui priskiriama daugiau
 nei trisdešimt filmų, tačiau pats judėjimas –
 tiek tarptautiniu mastu, tiek lokalai – liko
 kultūros paribyje.

representatives of modernism, seeking to reuse other aesthetics and traditions by reversing and merging the incompatible, as well as employing what was unauthorised or underestimated. Cultural cannibalism enabled the use of the long-standing Western influence, which was remade and combined with African, Indian and other local traditions. When presenting *Macunaíma*, Joaquim Pedro de Andrade wrote: “Cannibalism is an exemplary mode of consumerism adopted by underdeveloped peoples.” *Macunaíma* is the first colour film of Cinema Novo that stood out for its vividness; however, due to its irony, criticism, and the combination of various Brazilian cultural traditions, it is also similar to the earlier films of the movement.

The even more obscure, adventurous and taboo-breaking underground movement, Marginal Cinema or *Udigridi* (a deliberate bastardization of the English word “underground”), functioned as a radical continuation of (while also in dialogue with) Cinema Novo's work and the films of the transgressive artists Lygia Clark and Hélio Oiticica. When Cinema Novo film budgets started growing and colour film came into use in association with Tropicália, Marginal Cinema remained loyal to black and white film and demanded radicalism. The authors of the movement developed the so-called “aesthetics of garbage”, which best suited a Third World country collecting everything that remains after the monopoly capitalism of the dominant First World states. The programme contains two examples of this movement, namely *The Margin* (*A Margem*, 1967) by Ozualdo Ribeiro Candeias, regarded as

Filmas „Sudie, Brazilija“ (Bye Bye Brazil, 1980) metaforiškai užbaigs programą ir leis susidaryti išpūdį, kaip pakito cinema novo režisieriaus Carloso Diegueso kino kalba.

Juodas Dievas, baltas velnias / Black God, White Devil (*Deus e o Diabo na Terra do Sol*)
Rež. Glauber Rocha
Brazilija / 1964 / 112 min.

Pamatinio cinema novo filmo objektyvas seka Manueli ir jo žmoną Rosą, kurie, Manuelui nužudžius savo darbdavį, privalo slapstytis nuo įstatymo. Jie prisijungia prie mesianistinio vedlio Antônio das Mortes ir kartu klajoja po Brazilijos periferiją, ieškodami prasmės ir savo likimo. Filmą ikvėpė braziliška – daugiausia juodaodžių – teatro tradicija, o poetinis, beveik barokiškas filmo stilus yra išskirtinis šio režisieriaus kūrybos bruožas. Jungiant misticizmą, religiją ir populiariąją kultūrą, Rochai pavyksta sukurti politišką ir nedviprasmišką filmą: jis konfrontuoja Brazilijos prieštaras, siekia jas suprasti,

the first film of the movement, and Rogério Sganzerla's *The Red Light Bandit* (*O Bandido da luz vermelha*, 1968). Both films defy the usual cinema conventions, look for radical ways to convey the peripheral portrait of Brazil and openly criticise the policies adopted. Even though by 1971 Marginal Cinema had already produced over thirty films, it remained in the periphery both locally and internationally.

The film *Bye Bye Brazil* (*Bye Bye Brasil*, 1980) metaphorically concludes the programme and gives a clear vision of how the cinema language of Cinema Novo's director Carlos Diegues changed over time.

Black God, White Devil
(*Deus e o Diabo na Terra do Sol*)
Director: Glauber Rocha
Brazil / 1964 / 112 min

This fundamental Cinema Novo film gives an insight into the lives of Manuel and his

demistifikuoti ir, galiausiai, pagerinti padėti šalyje.

Ganga Zumba
Rež. Carlos Diegues
Brazilija / 1963 / 92 min.

Filme „Ganga Zumba“ režisierius Carlosas Dieguesas stengiasi atgaivinti pamirštą istorijos pusę, parodyti žiaurius vergvaldžio ir vergo santiukius bei vergų kovą už laisvę. Filmas, paremtas tikrais istoriniais įvykiais, juodaodžių mitais ir João Felício dos Santoso romanu, pasakoja apie 1641 m. cukranendrių plantacijoje Brazilijoje įvykusį vergų sukilmą. Įvykių centre atsiduria juodaodis vergas, sužinantis, jog yra Palmerų karaliaus palikuonis. Istorija pasakojama iš juodaodžių perspektyvos – jie vaizduojami ne kaip aukos, o kaip aktyvūs, īgalinti veikėjai. Pasitelkės kolektyvinę, populiarąja atminti, režisierius siekia perrašyti nusistovėjusius istorijos naratyvus ir tuo pačiu permąstyti ateities perspektyvas.

wife Rosa. After Manuel kills his boss, the couple become outlaws. They join up with the messianic leader Antônio das Mortes and roam the Brazilian backcountry in search of meaning and their destiny. The film was inspired by the Brazilian – mostly black – theatre tradition, yet the poetic, almost baroque film style also shows Rocha's personal, signature aesthetic. By blending mysticism, religion and popular culture, Rocha produces a highly political and unambiguous film: he opposes the Brazilian contradictions in an effort to understand and demystify them, and seeks to improve the situation in his country.

Ganga Zumba
Director: Carlos Diegues
Brazil / 1963 / 92 min

In *Ganga Zumba*, director Carlos Diegues attempts to revive the forgotten side of history and show the brutality of master-

Makunaima / Macunaíma (Macunaíma)
Rež. Joaquim Pedro de Andrade
Brazilija / 1969 / 110 min.

55 / 56

Filmas paremtas jau klasika tapusiu Brazilų modernisto Mário de Andrade'o romanu, išleistu 1928 metais. Istorija prasideda, kai mažoje džiunglių gyvenvietėje įvyksta stebuklas – sena moteris pagimdo suaugusį vyra. Makunaima, arba „herojus be asmenybės“, supranta savo gyvenimo tikslą ir kartu su šeima bei sekėjais iškeliauja į Didžiųjį Miestą. Kelionėje juos ištinka ir daugiau stebuklų, bet Makunaimai pavyksta išsaugoti vaiko širdį ir protą. Didžiajame Mieste ji pagrobia teroristai ir iutraukia į savo revoliucionieriškus planus. Filmas – anarchistiška komedija, jungianti senovės mitus, burleską ir miesto partizanus į haliucinacinių šedevrą.

slave relations, as well as the struggle of slaves trying to regain their freedom. Based on authentic historical events, the myths of black people and Joao Felicio dos Santos's same-titled novel, the film tells of the slave rebellion in a Brazilian sugarcane plantation in 1641. After learning to be a descendant of the king of Palmares, a black slave appears at the heart of the events. The story assumes a black perspective throughout the whole film, depicting blacks not as mere victims but as active, empowered figures. With the help of popular collective memory, Carlos Diegues seeks to rewrite well-established historical narratives and simultaneously rethinks future prospects.

Macunaíma
Director: Joaquim Pedro de Andrade
Brazil / 1969 / 110 min

An adaption of the classic 1928 novel by Brazilian modernist Mário de Andrade, the film starts with a miracle: an old woman gives birth to an adult male in a tiny jungle settlement. Macunaíma, or the “hero with no character,” fathoms the purpose of

Paribyje / The Margin (A Margem)
Rež. Ozualdo Ribeiro Candeias
Brazilia / 1967 / 96 min.

58 / 57 / 58
Udigridi (sąmoningai iškraipytas angliskas žodis *underground*), dar vadintamas ribinio kino judėjimu, pratęsė politiškai ir socialiai angažuoto *cinema novo* kino tradiciją, tačiau kino formomis siekė dar griežčiau atsisakyti kanono ir estetinių kriterijų. Šio judėjimo pradininku laikomas Ozualdo Ribeiro Candeiasas ir jo filmas „Paribyje“ – meditatyvus, tikromis istorijomis paremtas pasakojimas apie keturis San Paulo Tjetės upės krantinėje gyvenančius žmones ir jų kasdienybės akimirkas. Filmo kelionė prasideda nuo kanoja plaukiančios moters, kurią sekdam ižūrovai stebi pakrantėje įsikūrusios bendruomenės išgyvenimo iššūkius. Kartkartėmis veiksmas atsitraukia nuo Tjetės upės krantinės, tačiau veikėjai lieka tarsi įspausti paribyje, atplėsti nuo savo aplinkos, pasimetė ir išnaudojami greit besikeičiančio miesto.

his life and together with his family and followers leaves for the Big City. Many more miraculous events happen on the way, but *Macunaíma* succeeds in preserving the heart and mind of a child. In the Big City, he is kidnapped by terrorists who engage him in their revolutionary schemes. The film is an anarchistic comedy combining ancient myths, burlesque and urban guerrillas into a hallucinatory masterpiece.

The Margin (A Margem)
Director: Ozualdo Ribeiro Candeias
Brazil / 1967 / 96 min

Udigridi (a deliberate bastardization of the English word “underground”), or the Marginal Cinema movement, continued the socially and politically loaded path of Cinema Novo, but due to its approach to cinematic conventions and aesthetic criteria formally was even bolder. Directed by the movement’s pioneer Ozualdo Ribeiro Candeias, *The Margin* is a contemplative narrative based on the true stories of four people living on the banks of the Tietê River in São Paulo and their everyday life moments. The journey

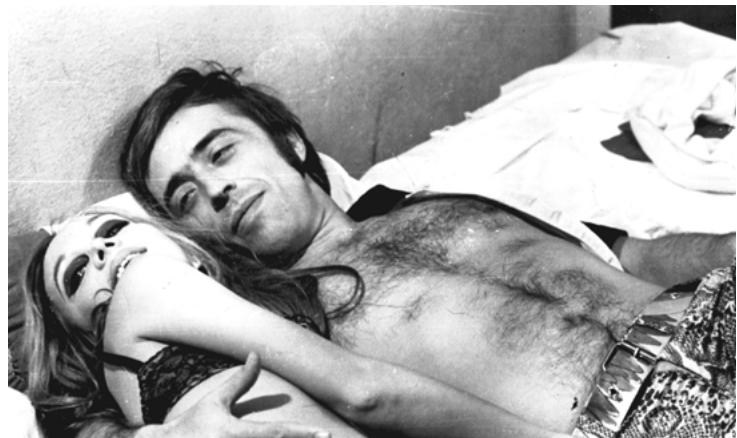

Raudonųjų žibintų kvartalo banditas /
The Red Light Bandit
(O Bandido da Luz Vermelha)
Rež. Rogério Sganzerla
Brazilija / 1968 / 92 min.

59 / 60

Debiutiniame filme režisierius Rogério Sganzerla, siekdamas sukurti naujajį vesterną apie Trečiąjį Pasaulį, jungia skirtingus kino žanrus. Filmo siužetas paremtas policijos duomenimis apie tikrą serijinį nusikaltėlį, kuri žiniasklaida pavertė didžiule garsenybe. Režisierius teigia: „Laisvu garsu ir gedulingu ritmu aš atskleisiu tik mūsų pačių, blogai besielgiančių, kolonizuotų žmonių padėti. Šiukšlių dėžėje privalai būti radikaliu.“ Nors galima atrasti sąsajų su Jeano-Luco Godard'o filmais „Iki paskutinio atodūsio“ ar „Pamišėlis Pjero“, ribinio kino judėjimui priklausęs Sganzerla dar drąsiau suardo linijinę naratyvo struktūrą, nepaiso montažo taisyklių ir sukuria veržlų bei politišką filmą.

starts with a woman in a canoe. As the audience observes her, they witness the many challenges faced by her community. Tietê, located at the border of the city, is not the only the setting in which the story unfolds, but its characters always remain more or less “in the margins”, uprooted from their environments, disoriented, oppressed by the rapidly changing city.

The Red Light Bandit
(O Bandido da Luz Vermelha)
Director: Rogério Sganzerla
Brazil / 1968 / 92 min

In his debut film based on police records of a real-life serial criminal turned into a celebrity by mass media, director Rogério Sganzerla combines different genres to produce a new Western about the Third World. As Sganzerla himself claimed, “I will only reveal, through free sound and funereal rhythm, our own condition as ill-behaved, colonized people. Within the garbage can, one must be radical.” Although

Sudie, Brazilija / Bye Bye, Brazil
Rež. Carlos Diegues
Argentina, Brazilija, Prancūzija /
1980 / 110 min.

61 / 62

Carlosas Dieguesas buvo vienas pirmųjų brazilų režisierių, skyrusiu daug dėmesio mažai tyrinėtam ir reprezentuotam afrobraziliškam paveldui, - tai aiškiai matoma ir kitame programoje rodomame režisieriaus filme „Ganga Zumba“. Vėlyvuoju laikotarpiu sukurtas vienas esminių jo kūrybos filmų „Sudie, Brazilija“ pasakoja apie cirko artistų grupę, keliaujančią po šiaurės rytų Brazilijos Amazonės regiono kraštovaizdį. Akordionistas Čiko ir jo žmona Dazdo prisijungia prie spalvingojo karavano ir patiria visą eilę nuotykių. Diegueso mažo biudžeto kelio filmas dokumentiniu stiliumi fiksuoja kintančią šalį, Brazilijos neišsvystymo mitą ir realybę.

certain correlations with Jean-Luc Godard's *Breathless* or *Pierrot le Fou* can be noticed in the film, Marginal Cinema's representative Sganzerla is much more ambitious in breaking linear film structure and ignoring film editing standards, thus managing to create a politically powerful film.

Bye Bye, Brazil
Director: Carlos Diegues
Argentina, Brazil, France / 1980 / 110 min

Carlos Diegues was one of the first Brazilian directors to focus on the little-researched and under-represented Afro-Brazilian heritage. This can be clearly seen in his other film included in the programme, *Ganga Zumba*. One of Diegues's most essential works produced in the late period of his career, *Bye Bye Brazil*, speaks of a circus troupe travelling across the North-western Amazonian landscape of Brazil. Accordionist Ciço and his wife Dasdô join a rollicking caravan and embark on a string of adventures. Diegues's low-budget road film captures the changing country - the myth and reality of Brazil's underdevelopment - with documentary-like precision.

LĘTOSIOS PERŽIŪROS | SLOW SCREENINGS

2020 06 25-2020 09 17

PROGRAMOS KURATORĖS |

CURATED BY

Ona Kotryna Dikavičiūtė
Lina Kaminskaitė-
Jančorienė
Mantė Valiūnaitė

KOORDINATORĖ | COORDINATOR

Giedrė Burokaitė

KOMUNIKACIJA |

COMMUNICATION

Domininkas Kunčinas

VERTIMŲ KOORDINATORĖ |

TRANSLATIONS COORDINATOR

Julija Matulytė

TECHNINĖ KOMANDA |

TECHNICAL SUPERVISION

Audrius Antanavičius
Antanas Dombrovskij
Rimantas Oičenka

VIDEO

Ignė Narbutaitė

GRAFINIS DIZAINAS |

GRAPHIC DESIGN

Gailė Pranckūnaitė

LEIDINIO KALBOS REDAKCIJA,

VERTIMAI | COPYEDITING,

TRANSLATION OF THE

PUBLICATION

Alexandra Bondarev

Monika Kisliakovaitė-

Čaplikienė

Rūta Lazauslaitė

ORGANIZUOJA | ORGANISED BY

MENO AVILYS

STRATEGINIS PARTNERIS |

STRATEGIC PARTNER

RĒMĖJAI | SPONSORS

VILNIUS

PARTNERIAI | PARTNERS

KAUNO MENININKŲ NAMAI

PROGRAMME

06.25

21:30

Women Film Pioneers Project short film programme / 1906-1918 / live music by Jūra Elena Šedytė and Kristupas Gikas

07.02

21:30

Rhythms and Movements. Experimental Films / dir. Lucie Derain, Stella Simon, Germaine Dulac / 1926-1928 / live music by Gailė Griciūtė

07.09

21:30

The Red Kimona / dir. Dorothy Davenport / 1925 / live music by Viktoras Orestas Vagusevičius

07.16

21:30

The Glass Eye / dir. Lilya Brik / 1928 / live music by Vladas Dieninis ir Gintautas Rožė

07.23

21:30

Women of Ryazan / dir. Olga Preobrazhenskaya / 1927 / live music by Dovilė Stalioriaitytė DODOMUNDO

07.30

21:30

Voicing the Fairy-tales. Animation and Sound Films / 1919-1930 / dir. Lotte Reiniger, Marie-Louise Iribe / live music by Pijus Džiugas Meižis

08.13

21:00

Black God, White Devil / dir. Glauber Rocha / 1964

08.20

21:00

Ganga Zumba / dir. Carlos Diegues / 1963

08.27

21:00

Macunaíma / dir. Joaquim Pedro de Andrade / 1969

09.03

21:00

The Margin / dir. Ozualdo Candeias / 1967

09.10

21:00

The Red Light Bandit / dir. Rogério Sganzerla / 1968

09.17

21:00

Bye Bye Brazil / dir. Carlos Diegues / 1980

